

Przegląd bibliograficzny

Młdzież jakiej nie znacie – wzory osobowe godne naśladowania. Seria A, red. Krystyna Chałas, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2016, s. 179.

Profesor Krystyna Chałas od lat wydaje jako redaktor publikacje dotyczące *Młdzież jaką znamy i nie znamy* oraz *Młdzież jakiej nie znacie*, gdzie publikuje prace uczniów szkół podstawowych i gimnazjów z całej Polski. Omawiana publikacja jest zbiorem prac takiej młodzieży na temat wzorów osobowych swoich koleżanek lub kolegów. Uczniowie prezentują biografie swoich rówieśników, którzy według nich są wzorami osobowymi, godnymi do naśladowania. To oni motywują ich do poszukiwania własnych rozwiązań, podejmowania samodzielnych decyzji i dokonywania odpowiedzialnych wyborów. Wszystko to sprzyja integralnemu rozwojowi tejże młodzieży oraz dążeniu do wzrastania w pełni człowieczeństwa. Prezentowanie opracowania wzorów osobowych młodych ludzi z terenu całego kraju ma na celu zainspirowanie młodzieży do ich naśladowania.

Publikację otwiera artykuł K. Chałas *Wartość wzorów osobowych w wychowaniu i samowychowaniu*, następnie jest cztery bloki tematyczne: 1) Wzory osobowe wielostronnej aktywności, 2) Wzory osobowe aktywności poznawczej, 3) Wzory osobowe aktywności społecznej i służby człowiekowi, 4) Wzory osobowe aktywności kulturalnej i religijnej – w których uczniowie ukazują wzory osobowe swoich kolegów i koleżanek. Tego typu prace są bardzo ciekawym przyczynkiem do badań biograficznych omawianej młodzieży ale także tych, którzy podjęli się tego zadania.

Danuta Lalak, Aneta Ostaszewska, Źródła do badań biograficznych. Listy – dzienniki – pamiętniki – blogi – materiały wizualne, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2016, s. 224.

Biografia jako historia życia jest obszarem szczególnego zainteresowania humanistyki i nauk społecznych. Opracowanie niniejsze zostało poświęcone listom, dziennikom, pamiętnikom,

blogom oraz materiałom wizualnym. Jak zaznaczyły autorki, jest „co najmniej jeden powód zainteresowania tego typu materiałami źródłowymi – to świadomość, że wiele z nich ginie bezpowrotnie, bo współczesne praktyki kulturowe nie pozostawiają dla nich dość przestrzeni. Nie ulega wątpliwości, że w domowych archiwach, w redakcjach czasopism, biurach i urzędach, a przede wszystkim w Państwowym Archiwum Akt Nowych znajdują się materiały źródłowe, które zasługują na zainteresowanie badaczy życia społecznego”.

Książka składa się ze wstępu i pięciu rozdziałów: 1) List – funkcje i potencjał biograficzny, 2) Dziennik – tkanie sieci czasu, 3) Pamiętniki i wspomnienia – materializowanie pamięci, 4) Blog – praktyki biograficzne w przestrzeni wirtualnej, 5) Fotografia i film – dokumentowanie życia. Całość zamykają refleksje końcowe i bibliografia. Praca jest ciekawie napisana i jest interesującą lekturą dla zainteresowanych badawczymi perspektywami wiedzy o biografii.

Elżbieta Dutka, *Centra, prowincje, zaułki. Twórczość Julii Hartwig jako auto/bio/geo/grafia*, Univesitas, Kraków 2016, s. 308.

Elżbieta Dutka przedstawiła propozycję odczytania różnorodnego

dorobku twórczego Julii Hartwig, obejmującego nie tylko poezję, ale także diarystykę, utwory dla dzieci, felietony, eseje i tłumaczenia, ze szczególnym uwzględnieniem aspektów przestrzennych i wymiaru autobiograficznego. Wykorzystując narzędzia podsuwane przez geopoetykę i inne tendencje badawcze związane ze „zwrotem topograficznym”, wyróżniono trzy sekwencje czasowo-przestrzenne w twórczości Julii Hartwig: francuską, z którą związane są życiowe i artystyczne początki, amerykańską – wyznaczającą istotną cezurę oraz polską – stały i trudny punkt odniesienia. Pozwalają one dostrzec w twórczości Hartwig swego rodzaju auto/bio/geo/grafię, a zarazem odsłaniają problematyczność kluczowych dla niej pojęć: centrum, prowincja, zaułek. Wyodrębnione sekwencje skłaniają do interpretacji utworów Julii Hartwig w kontekście sporów i przemian w kulturze współczesnej, tradycji i codzienności, historii i pamięci, przekonują o tym, że – jak można przeczytać w wierszu tytułowym z tomu *Spojrzenie* – „Nie w wybranym nie w oczekiwanym/ miejscu się pokaże/ ten odmieniony w jednej chwili świat”.

Izabela Szyroka, *Autobiografia i filozofia. Próba filozoficzna rozważenia wzajemnych odniesień na podsta-*

wie kilku klasycznych przykładów, Nomos, Kraków 2016, s. 203.

Autobiografia w pewien sposób założona jest już w samej strukturze człowieka. Towarzyszy ludzkiemu istnieniu nieomal „od początku” – obecna nawet wówczas, kiedy słowo „ja” nie wyraża jeszcze indywidualnego poczucia odpowiedzialności za czyny, a jednostka czuje się w całości „człowiekiem wspólnoty” – tak, jak nieoddzielalne od egzystencji pozostaje samoodniesienie, z którym wiąże się dwuznaczne, ryzykowne położenie „ja”: „pęknięcie” w strukturze wewnętrzności, którego konsekwencją są wolność, ale i brak stabilności, stałe oscylowanie między „własnym” i „obcym”, ontologiczna „bezdomność”, zasadniczy dystans wobec siebie, konieczność grania i utrzymywania się w roli, potrzeba opracowania „sztuki życia”, historyczność. W zjawisku autobiografii zawiera się cała antropologia istoty, której rzeczywistość Helmuth Plessner określał mianem „położenia ekscentrycznego” albo „bytowania od-środkowego”.

Biograficzne badania nad empirią. Teoria i empiria, red. Monika Modrzejewska-Świągulska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, s. 160.

Prezentowany tom został podzielony na dwie części, oczywiście całość

poprzedza słowo wstępne redaktorki. W części pierwszej zostały zaprezentowane wybrane teoretyczne aspekty badań nad twórczością wybitną i profesjonalną w pięciu artykułach. Druga dotyczy relacji z badaniami nad biografiami twórców i jest efektem rozważań w czterech artykułach. Autorzy uzasadniają rolę i wpływ mentorów na rozwój osób wybitnych, charakteryzują sytuacje kryzysowe, z którymi zmagają się twórcy, wskazują stosowane przez nich strategie zaradcze wobec trudności, a także pokazują sytuacje przełomowe w twórczości. Stawiają również pytania o to, jak prowadzić badania biograficzne, aby spełnić kryteria biografii naukowej; czy biografie nienaukowe są twórcze; jak się powinno pisać biografię osoby wybitnej, jakie jest znaczenie podejścia interdyscyplinarnego do badań biograficznych oraz jakie narzędzia badań są najlepsze. Na końcu zamieszczono notę o autorach.

Ewa Kępa, *Historie wydobyte z cienia. Autobiograficzne relacje starszych kobiet oraz aneks (na który składają się biografie starszych mieszkank Bielska Podlaskiego) pomieszczony na płycie CD, Univesitas, Kraków 2012, s. 372 + płyta CD.*

Publikacja składa się ze wstępu oraz trzech części. W pierwszej omówiono problematykę i metodologię

badań (rozdziały pierwszy i drugi). Na drugą część: „Kobieca tożsamość a losy badanych kobiet na tle społeczno-kulturowym” składają się rozdziały od trzeciego do piątego. Ostatnia to „Trzeci wiek kobiet” obejmująca dwa rozdziały. Całość zamyka zakończenie bibliografia i indeks nazwisk.

Książka Ewy Kępy ma charakter empiryczno-teoretyczny. Jest wnikliwym i obszernym studium poświęconym problematyce konstruowania i rekonstruowania kobiecego podmiotu w cyklu życia – „prywatnego”

podmiotu kobiecego, podmiotu „uniwersalnych” relacji i więzi, nie zaś – podmiotu praw i wolności. Oś książki stanowią biografie trzydziestu starszych mieszkanek Bielska Podlaskiego urodzonych przed 1925 r. Autorka ukazała, w jaki sposób poszczególne, dramatyczne i poruszające, historie starszych kobiet splatają się z wydarzeniami wielkiej historii – wojną, kolejnymi zmianami ustrojowymi, gospodarczymi i kulturowymi.

Ryszard Skrzyniarz